Asiakirjan ovat allekirjoittaneet

Nimi	Tunnistautuminen	Aika
Hannu Takkula	Suomi.fi	05.06.2026 14:00:19 UTC+03:00

Asiantuntijalausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle

Asia: VNS 12/2025 vp Valtioneuvoston maaseutupoliittinen selonteko

Lapin liitto kiittää eduskunnan hallintovaliokuntaa mahdollisuudesta esittää asiantuntijalausunto koskien valtioneuvoston maaseutupoliittista selontekoa. Lapin liitto on aiemmin lausunut selonteon luonnoksesta yleisellä lausuntokierroksella 15.8.2025 sekä antanut asiantuntijalausuntonsa eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle 1.4.2026. Hallintovaliokunnalle annettava asiantuntijalausunto pohjautuu näihin lausuntoihin, mutta keskittyy erityisesti aluekehittämisen ja kokonaisuusturvallisuuden näkökulmiin.

Aluekehittämisen näkökulma

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että maaseutupoliittinen selonteko kuvaa hyvin erilaisten maaseutualueiden tilannetta ja tulevaisuutta niin haasteineen kuin mahdollisuuksineen. Selonteossa otetaan hyvin kantaa maaseututiedon hajanaisuuteen sekä nykyiseen toissijaisuuteen verrattuna kaupunki- ja aluetutkimukseen. Lapin liitto arvostaa, että maaseutua koskevaan tiedontuotantoon ja tutkimukseen pyritään jatkossa panostamaan enemmän. Tällä on suuri merkitys aluekehittämisen osalta.

Maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) roolin terävöittäminen sekä selonteon toteutumisen seurannan antaminen sen tehtäväksi ovat perusteltuja toimenpiteitä. On tärkeää huolehtia kuitenkin siitä, että jollain valtion toimijalla on myös selkeä vastuu poikkihallinnollisten toimenpiteiden yhteensovittamisesta. Maaseutupolitiikan neuvoston työ tulisi tehdä nykyistä näkyvämmäksi ja enemmän maaseutualueilla vaikuttavaksi. Lapin liitto pitää tervetulleena parannuksena maaseutuvaikutusten arvioinnin asettamista selkeästi osaksi maaseutua koskevien päätösten valmistelua niin sektorikohtaisessa päätöksenteossa kuin hallitusohjelmatyössä. Myös tässä asiassa MANE:lle annettava seurantarooli on perusteltu.

Älykkään sopeutumisen tuominen maaseutuvaikutusten arvioinnin lisäksi osaksi selontekoa on hyvä asia. On selvää, että kaikki väestöään menettävät alueet eivät voi yhtäkkiä kääntää väestömääräänsä kasvuun, mutta ne voivat siitä huolimatta kehittyä ja löytää uusia toimintamalleja menestyä. Älykkään sopeutumisen toimenpiteinä tulisi jatkossa toteuttaa ennakkoluulottomammin mm. yhteistyökuvioita, joissa samoissa kiinteistöissä toimisivat eri julkiset toimijat. Tämä tuo kaikille toimijoille synergiaetuja, mutta tähän tulisi selkeästi myös kannustaa eri toimijoita, jotta ne tosiasiallisesti etsivät ratkaisuja tällaisen toiminnan mahdollistamiseksi.

Selonteossa tilanneanalyysissa mainitaan ansiokkaasti, että ”maaseuduilla sijaitsevan potentiaalin kestävä ja kokonaisvaltainen hyödyntäminen on tärkeää koko maan taloudelle ja tulevaisuudelle. Maaseutu ei ole vain resurssivarasto tai hyödykkeiden lähde. Maaseuduilla asuvat ihmiset ja siellä toimivat yhteisöt, yritykset ja elinkeinot mahdollistavat ruoka- ja metsäbiotalouteen, energiasiirtymään, luonnon ennallistamiseen, matkailuun, kuin myös kiertotalouteen ja luoviin aloihin kaavailtuja tavoitteita.”

Maaseudun asuttavuuden osalta selonteossa on nostettu esille mm. rakennusten korjaamiseen ja purkamiseen liittyvät toimenpiteet, mutta erittäin valitettavaa on, ettei uudisrakentamisen toimenpiteitä ole nostettu osaksi selontekoa. Maaseudun tilanteet vaihtelevat voimakkaasti eri alueilla myös asuntotilanteen näkökulmasta. Kun toisaalla on perusparannus- ja sopeuttamistarvetta asuntojen osalta, on toisaalla taas tarve uusille nykyaikaisille asunnoille usein edellä mainittujen ohella. Mikäli asuntopolitiikka ei ole toimivaa kehittyvillä alueilla esimerkiksi rahoituksen näkökulmasta, niin osa investointipotentiaalista ei voi

todennäköisesti toteutua täysimääräisesti. Konkreettisena toimenpiteenä voisi Lapin liiton mielestä olla MAL-sopimuksia kevyemmät yhteistyösopimukset (vrt. SILTA-sopimukset) alueiden ja valtion välillä siitä, että ne sitoutuvat yhteistyössä parantamaan niin asumiseen kuin elinkeinojen toimintaedellytyksiin ja liikkuvuuteen liittyviä asioita.

Osaavan työvoiman saatavuus on haaste useille maaseutualueille Suomessa, minkä vuoksi Lapin liitto toivoisi näkevän myös maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyviä toimenpiteitä enemmän osana selontekoa. Maaseudulla kotoutuminen voi toimia pienemmässä mittakaavassa jopa suuria asutuskeskuksia paremmin, mutta tästä huolimatta kotoutujien pysyminen alueella voi olla eri syistä haastavaa. Selonteossa voitaisiin huomioida esimerkiksi sellaiset toimenpiteet, joilla tuetaan kotoutujien pääsemistä ja halua päästä osaksi paikallista yhteisöä, mikä voisi omalta osaltaan edesauttaa maahanmuuttajien pitovoimaa myös maaseudulla.

Aluekehityksen osalta myös erilaisten hankerahoitusten ja -ohjelmien toiminnan turvaaminen on erityisen tärkeää. Vaikka Leader-toiminta on nyt mainittu useassa eri kohdassa selontekoa, korostaa Lapin liitto edelleen sen merkittävyyttä maaseutualueiden kehittämistyössä. On tärkeää, että toimivaksi koetun toimintamallin rahoitus ja toiminta turvataan myös jatkossa. Lapin liitto korostaa lisäksi, että Suomen tulee puolustaa määrätietoisesti NSPA-rahoitusta EU-neuvotteluissa ja varmistaa, että harvaan asuttujen pohjoisten alueiden erityispiirteet tunnistetaan ja huomioidaan myös tulevalla rahoituskaudella. Alue- ja rakennepolitiikan ohjelmat auttavat maakuntia kehittymään ja pitävät huolta siitä, että eri alueet eivät jää jälkeen kehityksessä.

Kokonaisturvallisuuden näkökulma

Maaseutupoliittinen visio on selkeytynyt aiemmasta luonnosversiosta ja siihen on lisätty kunnianhimoa. Kehittyvä maaseutu on nostettu keskiöön tulevaisuuden rakentamisessa, mikä on Lapin liitosta oikea linjaus, koska maaseudulla on erittäin suurten mahdollisuuksien lisäksi tärkeä rooli myös koko maan huoltovarmuuden rakentamisessa ja turvaamisessa. Tavoitetila on asetettu maaseutumyönteiseksi, mikä toteutuessaan vaikuttanee myös maaseudun asukkaiden suhtautumiseen julkisia instituutioita kohtaan. Edellytys tälle kuitenkin on, että selontekoa pystytään uskottavasti toimeenpanemaan myös nykyisessä taloudellisessa tilanteessa.

Selonteon kokonaisturvallisuuden osiossa on ansiokkaasti todettu se, että ”maaseudulla yhteisöt ja kansalaistoimijat ovat jo pitkään ylläpitäneet monia yhteiskunnallisia tehtäviä, joita kaupungeissa hoitaa julkinen tai yksityinen sektori. Yhteisölähtöinen toiminta luo tutkitusti vahvaa perusresilienssiä, joka tukee kriisinkestävyyttä ja häiriötilanteista selviämistä. Toimintaedellytyksiin vaikuttavat esimerkiksi kansalaistoiminnan perus- ja hankerahoitus, yhteisöllisten tilojen käyttömahdollisuudet ja peruspalveluiden ja välttämättömien palveluiden saatavuus ja saavutettavuus. Toimintaedellytysten heikkeneminen vaikuttaa tutkitusti arjen sujuvuuden ja turvallisuuden kokemukseen, kuin myös luottamuksen heikkenemiseen.”

Kokonaisturvallisuuden osio itsessään on kattava, mutta toimenpiteiden listauksessa se jää kuitenkin ehkä liian heikkoon rooliin. Kokonaisturvallisuus toki lisääntyy elinvoimaisuutta parantamalla, minkä lisäksi on tärkeää, että väestöä menettävien alueiden tilannetta arvioidaan kokonaisturvallisuuden näkökulmasta. Näiden lisäksi olisi erittäin tärkeää, että tosiasiallisesti panostetaan mm. huoltovarmuuteen sekä erilaisten logististen ketjujen toimivuuteen ja yhteensovittamiseen. Tämä vaatii sitoutumista myös suurempiin infrastruktuurihankkeisiin yksityisteiden lisäksi. Näitä kyllä edistetään tällä hetkellä ansiokkaasti ja pyritään

löytämään niille erilaisia rahoitus- ja toteutusmuotoja, mutta nämä olisi tärkeää huomioida myös osana maaseutupoliittisen selonteon toimenpiteitä.

Yhteenvetona Lapin liitto toteaa, että valmisteluvaiheen näkemyksiä on otettu hyvin huomioon ja maaseutupoliittisesta selonteosta on saatu konkreettisempi. Tärkeimpänä Lapin liitto näkee sen, että selontekoa pystytään uskottavasti toimeenpanemaan ja antamaan sen myötä Suomen maaseudulle sille kuuluva arvostus. Investointipotentiaalin toteutuminen, asuttavuuden turvaaminen, liikkuvuuden vahvistaminen sekä yhteistyön ja luottamuksen rakentaminen ovat keskeisiä toimia Suomen maaseudun näkökulmasta. Nämä kaikki ovat omalta osaltaan luomassa toimivampaa, kestävämpää ja turvallisempaa yhteiskuntaa.

Rovaniemellä 5.6.2026

Hannu Takkula
vs. maakuntajohtaja